

Lausunto kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Kh 11.08.2025 § 176
165/00.04.00/2025

Valmistelija

hallintojohtaja Jukka-Pekka Lätti, puh. 040 150 5202

Lausunto kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt kunnilta lausuntoja kertaluonteisesti toteutettavasta 75 miljoonan euron säästöstä, joka hallituksen kehysriihessä linjattiin poikkeuksellisesti valtionosuusuudistuksen alla toteutettavaksi vähentämällä noin 2 % kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoituksesta. Tavoitteena on, että vähennys ei valtionosuusuudistuksen alla entisestään kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksien saajina (tasasuuruusena euroa/asukas toteutettavana se vähentäisi kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta kuntakohtaisesti 0,6–40 %). Esitys on valtionosuusuudistuksen alla kertaluonteinen ja koskee vuotta 2026. Pysyvä 75 miljoonan euron säästön toteutustapa ratkaistaan varsinaisen valtionosuusuudistuksen yhteydessä ja se voi poiketa kuntakohtaisesti nyt esitetystä. Nyt lausuttavaksi tuotu ratkaisumalli on julkaistu riihen tiedotteessa huhtikuussa ja myös esityksen luvut on riihen linjausten pohjalta julkaistu esityksen mukaisina kevään kuntatalousohjelmassa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaista vähennyksistä ja lisäyksistä säädetään vuosittain muuttamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (618/2021, jäljempänä valtionosuuslaki). Muistiossa käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtionosuuslakiin määräaikainen 32 a §. Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Muistiossa käsiteltävä lakiehdotus tulee olemaan osa syksyllä annettavaa hallituksen esitystä laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä säädetään muista muutoksista kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2026.

Tavoitteena on, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia ja että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan.

Toholammin kunnan osalta esitetty valtionosuuden vähennys olisi 97 505 euroa, eli asukasta kohden vähennystä koituisi 35 euroa. Tämä on taulukkotietojen perusteella koko maan 27. suurin asukaskohtainen vähennys, yli kaksinkertainen määrä verrattuna valtakunnalliseen laskennalliseen keskiarvoon euroa/asukas (- 17,39 eur) ja merkittävästi suurempi kuin esimerkiksi naapurikunnassa Kannuksessa (- 18 euroa/asukas).

Lausuntopyyntö asiakirja-aineistoinen on julkaistu verkko-osoitteessa <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a883b96e-4df8-40f6-beb7-8791d434c04d> .

Päätösehdotus:

Esittelijä

Kunnanjohtaja Hillukkala Jukka

Päätösehdotus

Toholammin kunnanhallitus toteaa lausuntonaan valtiovarainministeriölle, että esitetty kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennys on vaikuttavuudeltaan kyseenalainen ja palvelutuotannon turvaamisen näkökulmasta haitallinen keino julkisen talouden menojen hillintään etenkin tilanteessa, jossa kuntien velvoitteita on vastikään lisätty mm. työllisyydenhoidon ja kotoutumisen järjestämisvastuilla. On myös huomioitava, että kuntatalouden haasteiden sekä turbulentin tilan arvioidaan entisestään pahenevan tulevaisuudessa, jollei koko maan työllisyydessä, yritystoiminnan volyymin kasvussa ja yleisissä suhdanteissa tapahdu käännettä parempaan.

Samalla kunnanhallitus katsoo, että esitettyä 2 %:n vähennysmekanismia voidaan pitää ongelmallisena ja ei-toivottavana menoleikkaustapana varsinkin merkittävää asukaskohtaista vähennystä kärsivien kuntien osalta; per capita - tarkasteltuna vähennys vaihtelee laajalla skaalalla 0:n ja 50 euron välillä, eikä kohtele kuntia tasapuolisesti.

Edellä mainituin perustein Toholammin kunnanhallitus toteaa, ettei se kannata esitetyllä tavalla toteutettavaa peruspalvelujen valtionosuuden leikkausta.

Lisäksi kunnanhallitus huomauttaa, että tässäkin tapauksessa lausuntoaika (7.7.–29.8.2025) on kuntanäkökulmasta moitittava; suuressa osassa Suomen kunnista on henkilöstön lomia keskitetty heinäkuulle, eivätkä toimielimet useinkaan kokoonnu säännöllisesti juhannuksen ja elokuun alkupuolen välillä. Näin ollen reilun kuukauden lausuntoaikaa osin päällekkäin kesälomakauden kanssa ei voida pitää valmistelun ja päätöksenteon kannalta tarkoituksenmukaisena.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.